

Reserapport

From Refugee to Citizen-Integration: Policies and Actions of Cultural Institutions

Section on
Library Services
to Multicultural Populations

IFLA-satellitkonferens, Berlin 16-17 augusti 2017

I augusti 2017 hade jag tack vare Svensk Biblioteksförningens resestipendium förmånen att få delta i en satellitkonferens organiserad av IFLA (*International Federation of Library Associations and Institutions*), sektionen *Library Services to Multicultural Populations*. Till vardags arbetar jag på Kramfors bibliotek, bland annat med bibliotekstjänster och programverksamhet för nyanlända. Jag är aktiv i Svensk biblioteksförningens *Expertnätverk för bibliotekens arbete med mångspråk och nyanlända*.

Konferensen hölls på *Staatsbibliothek zu Berlin*, som är ett akademiskt bibliotek. Vi var runt trettio deltagare från bland annat USA, Kanada, Norge, Finland, Frankrike, Österrike och Tjeckien. Många av deltagarna skulle åka vidare till den stora IFLA-konferensen i Wrocław i Polen nästkommande vecka. Några satt med i styrgruppen för sektionen, medan många liksom jag själv bara var intresserade av ämnet. Somliga arbetade på folkbibliotek och andra på akademiska bibliotek. Vår gemensamma utgångspunkt var att diskutera hur vi kan arbeta för att välkomna flyktingar och underlätta för dem att starta nya liv i sina nya hemländer.

Konferensens inledningstalare betonar att det stöd som flyktingar behöver skiljer sig en del åt beroende på vilket stadie de befinner sig i. Är de på genomresa för att så småningom flyttas vidare till en annan plats, är de nya i området eller har de bott där ett längre tag? De som är på genomresa har ofta behov av enkla saker som att kunna använda internet, ladda sina telefoner och få basala språkkunskaper. De som är nya och ska stanna har behov av språkcaféer, språkböcker och hjälp att lära känna sin nya miljö. De som har bott längre i området behöver hjälp att hitta jobb och möjlighet till studier och att på andra sätt kunna integrera sig. Något som är gemensamt för flyktingar som kommer till ett nytt land är att deras *informationslandskap* förstörs. Saker som tidigare kanske varit självklara blir plötsligt väldigt komplicerade. Hur går det till exempel till att ansöka om ett körkort i det nya landet? Bibliotek kan vara till hjälp för att återuppbygga informationslandskapet. Samtidigt som det är viktigt att få hjälp att förstå den nya kontexten är det också viktigt att få utrymme att berätta om den egna kontexten, för att få förståelse. Även här kan biblioteken spela en viktig roll. Likaså när det gäller återskapandet av sociala relationer. Flyktingar upplever ofta social exkludering, detta är särskilt tydligt när det gäller barn. Projektet *Silent books* kan vara till hjälp för att få familjer från olika grupper att mötas. En del bibliotek har anordnat utställning

om böckerna vilket har lett till samtal och nya möten. Det finns också en barnbok på ett påhittat språk, *Du iz Tak?*

När en deltagare på konferensen räcker upp handen och tar upp frågan om ordlösa bildinstruktioner till kopiatorer blir stämningen genast engagerad. Bibliotekarier är väldigt förtjusta i att använda ord, säger någon, men vi behöver också kunna tänka i bilder. Hur kan vi producera och dela bildmaterial på ett bra sätt? Någon annan påpekar vikten av att vi använder våra resurser väl, att vi lär användarna att göra saker själva i biblioteket snarare än att göra saker åt dem. Många nickar instämmande. Det är en härlig känsla att vara bland bibliotekarier från så många olika länder och både få massa ny inspiration men samtidigt också känna att diskussionen på många sätt är den samma. Många av våra vardagsbekymmer delar vi. Som någon påpekar: Tänk på att om ditt bibliotek har ett problem, är oddsen stora andra bibliotek också har det problemet. Samarbeta!

Precis som i arbetet hemma är det växlingen mellan det stora och det lilla som är fantastiskt på konferensen. Diskussionen om kopiatorn ryms. Det *är* viktigt hur vi utformar våra skyltar, att biblioteksrummet är så tillgängligt som möjligt. Konferensen växlar från stora tankar om hur och vad biblioteken bör vara, till konkreta exempel på hur detta kan omsättas i praktiken. En talare som är forskare knuten till UNHCR berättar om situationen i flyktinglägret Za'atari i Jordanien. I lägret bor 84 000 människor och den stora majoriteten är unga människor. Mycket av kunskapsöverföringen i området sker traditionellt från de äldre till de yngre. Detta system har lägerlivet slagit sönder. Informationsbehovet är stort och tillgång till internet saknas. Många vill komma i kontakt med familjemedlemmar som befinner sig i andra länder. Små bibliotek har skapats i området och de oerhört viktiga. Där finns internet, vattenkylare och donerade böcker. De flesta av böckerna är inte på arabiska, men det är en början i alla fall. Det finns också några *Ideas boxes*, multimedia lådor som är lätta att transportera, som skapats i samarbete med UNHCR.

Det är viktigt att komma ihåg att bara en bråkdel av världens flyktingar kommer till Europa. En av föreläsarna under konferensen arbetar som forskare i Tanzania. Tyvärr har hon fått förhinder och kan inte medverka på plats, men hon har spelat in sin föreläsning så att vi kan titta på hennes Powerpoint och lyssna på hennes inspelade röst. Hon berättar att den största delen av Afrikas interflyktingar befinner sig på Afrikas horn, människor från Burundi, Kongo, Somalia och Rwanda. Även från Sydamerika får vi en rapport, från ett bibliotek i staden Recoleta i Chile med mycket engagerad personal. De har startat ett projekt för att välkomna flyktingar som de kallar *Proyecto vecino migrante*. Om detta får vi se en kort film:

<https://www.youtube.com/watch?v=IO80sMmgqQY>

På många ställen har arbetet för flyktingar lett till en öppning för nya samarbetsarenor för biblioteken. Andra aktörer har insett vilken bra samarbetspartner biblioteket är, att vi inte bara jobbar med att låna ut böcker. Ett lysande exempel på det här är det samarbete som *Partnership Skåne* har inlett med programmet *Welcome to Skåne*. I den allmänna samhällsintroduktionen för nyanlända ingår numera i Malmö ett halvdagsbesök på biblioteket och en halv dag på museum. Biblioteksbesöket är väldigt populärt och innefattar bland annat introduktion till den digitala delen av biblioteket och att pröva på en sagostund. Och fika

såklart. På konferensen får också lyssna till en föreläsare som berättar om ett projekt som handlar om hur museum i Berlin blivit interkulturella mötesplatser. Flera museer har anställt flyktingar som guider, bland annat hålls guidningar på arabiska. Projektet har varit mycket lyckat.

En av talarna arbetar som chef på ett litet bibliotek i Österrike – som volontär. En representant från Biblioteksförbundet i Österrike berättar att där är 80 % av personalen på biblioteken volontärer. Många bibliotek arbetar hårt för att visa vilket bra arbete de gör, för att politikerna ska inse att de är viktiga och behöver mer finansiering. Samtidigt hamnar de österrikiska biblioteken i ett dilemma eftersom politikerna samtidigt ser att det går att driva verksamheten nästan utan finansiering.

Alla ska känna sig välkomna på våra bibliotek och när det gäller flyktingar kanske vi måste understryka detta lite extra. Ett fint exempel på välkomnande berättades från Winnipeg i USA, där ursprungsbefolkningen i området tagit initiativ till en välkomstceremoni för nyanlända flyktingar som ägde rum på biblioteket. Många bibliotek och biblioteksorganisationer (till exempel den tyska, österrikiska och finska) har framställt fina affischer, broschyrer och filmer med syfte att välkomna flyktingar. En del material är översatt till flera språk. Dessa kan med fördel delas mellan bibliotek. Viktigt är dock att gå igenom texten noga. Till exempel har det gjorts ett flygblad i Kanada som bland annat lockar med att det är härligt att vara på biblioteket eftersom där finns så bra luftkonditionering. Kramfors bibliotek har massor att erbjuda men just detta vore missvisande.

Efter konferensen reser jag hem uppfylld av nya erfarenheter och känner mig lyckligt lottad över att tillhöra yrkesgruppen bibliotekarier.

Maria Johansson